

ที่มาของ “อำนาจ” (The origin of "power")

วรรุณิ จำลองนาก¹

Worrawoot Jumlongnark²

ในวงการวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ มักมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ อำนาจ การใช้อำนาจและแหล่งที่มาของอำนาจที่หลากหลาย เป็นต้นว่า อำนาจ คือ การที่คนคนหนึ่งฯ สามารถทำให้อีกคนหนึ่งฯ ตามที่ต้องการได้ ถึงแม้คนนั้นจะไม่เต็มใจก็ตาม (Dahl, 1957) ถือว่าคนนั้นเป็นผู้มีอำนาจ ดังนั้นคำว่า “อำนาจ” นั้น อาจจะหมายถึง การบังคับ การควบคุม การกำหนดการดำเนินการของบุคคลอื่นได้ นี่ คือ นิยามของ อำนาจ และ การใช้อำนาจ แต่สิ่งที่มีการพิจารณา ก็คือ ที่มาของอำนาจว่ามาจากไหน อะไรเป็นสิ่งประกอบสร้างให้คนฯ หนึ่ง หรือ องค์กรหนึ่ง มีอำนาจได้นั้น มีที่มาอย่างไรบ้าง ในประเดิมนี้ ผู้เขียนของนำเสนอแหล่งที่มาของอำนาจจากแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ดังต่อไปนี้

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายคนได้นำเสนอทฤษฎีและแหล่งที่มาของอำนาจในงานเขียนของพวกรเข้าอย่างหลากหลาย ด้วยว่าด้วยแนวคิดที่สำคัญ เช่น

Max Weber เป็นนักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาเรื่องอำนาจ เขานำเสนอแหล่งที่มาของอำนาจในหนังสือ “Economy and Society” (1978) โดยแบ่งอำนาจออกเป็นสามประเภทหลัก ได้แก่

1) อำนาจแบบดั้งเดิม (Traditional Authority) อำนาจที่เกิดจากการเคารพและยอมรับในขนบธรรมเนียมและประเพณี ด้วยว่าด้วยเช่น กษัตริย์หรือหัวหน้าเผ่า

2) อำนาจบารมี (Charismatic Authority) อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการดึงดูดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้อื่น บุคคลที่มีเสน่ห์และความสามารถพิเศษ ด้วยว่าด้วยเช่น ผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำทางการเมืองที่มีบารมี

3) อำนาจแบบราชกิจ (Legal-Rational Authority) อำนาจที่เกิดจากการยอมรับในกฎเกณฑ์และกฎหมายที่เป็นทางการ ด้วยว่าด้วยเช่น ข้าราชการและผู้บุริหารในองค์กรต่างๆ

Robert Dahl นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่มีผลงานสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีประชาธิปไตยและอำนาจ ในหนังสือ “Who Governs?” (1961) Dahl วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจในเมือง New Haven และนำเสนอแนวคิดว่า อำนาจเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม โดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นแหล่งที่มาของอำนาจ

Michael Foucault เป็นนักปรัชญาและนักทฤษฎีสังคมชาวฝรั่งเศสที่มีผลงานมากมายเกี่ยวกับอำนาจ เขายกตัวว่า อำนาจไม่ได้มาจากการแหล่งเดียว แต่แทรกซึมอยู่ในทุกมิติของสังคมและวัฒนธรรม งานเขียนที่สำคัญเกี่ยวกับอำนาจของเขามา

¹ วิทยาลัยการเมืองภาคร่อง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² College of Politics and Governance, Mahasarakham University

ความถึง "Discipline and Punish" (1977) และ "The History of Sexuality" (1978) โดย Foucault เน้นที่การศึกษาวิธีการที่อำนาจสร้างและควบคุมผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม

การทำความเข้าใจแหล่งที่มาของอำนาจจากนักวิชาการเหล่านี้ช่วยให้เราเห็นภาพที่หลากหลายและซับซ้อนของอำนาจในสังคมและการเมือง ทำให้สามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น นอกจากแหล่งที่มาของอำนาจที่กล่าวมาแล้ว นักรัฐศาสตร์และนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแหล่งที่มาของอำนาจเพิ่มเติมที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. อำนาจเชิงบรรทัดฐาน (Normative Power)

ในหนังสือ "Power in Global Governance" โดย Michael Barnett และ Raymond Duvall (2005) ได้เสนอว่าอำนาจเกิดจากความสามารถในการกำหนดและปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคม อำนาจเชิงบรรทัดฐานมักจะเกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ เช่น การที่องค์กรระหว่างประเทศหรือผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติและความเชื่อของคนในสังคม

2. อำนาจทางการเมือง (Political Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการควบคุมและกำหนดนโยบายสาธารณะผ่านระบบการเมือง การมีอำนาจในรัฐบาลหรือการเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมืองทำให้บุคคลหรือกลุ่มมีอำนาจในการกำหนดทิศทางของนโยบายและการบริหารประเทศ เสนอโดย Robert A. Dahl (1957) ในหนังสือชื่อว่า "The Concept of Political Power"

3. อำนาจทางการสื่อสาร (Communication Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการควบคุมและกระจายข้อมูลและข่าวสาร การควบคุมสื่อมวลชนและแพลตฟอร์มการสื่อสารต่างๆ ทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถกำหนดทิศทางของการรับรู้และความคิดเห็นของสาธารณะชน ซึ่งเสนอโดย Manuel Castells (2009) ในหนังสือชื่อว่า "Communication Power"

4. อำนาจทางจิตวิทยา (Psychological Power)

อำนาจที่เกิดจากความสามารถในการโน้มน้าวและซักจูงจิตใจของคน การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของบุคคล เสนอโดย Robert B. Cialdini (2006) ในหนังสือชื่อว่า "Influence: The Psychology of Persuasion"

การทำความเข้าใจแหล่งที่มาของอำนาจในมุมมองที่หลากหลายนี้ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และประเมินอำนาจในบริบทที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น สำหรับผู้เขียนแล้วจะพิจารณาแหล่งที่มาของอำนาจที่เกิดขึ้นจริง และเป็นศิลปะของการใช้อำนาจในชีวิตประจำวัน ผู้เขียนจึงนำเสนอประเภทของที่มาของแหล่งอำนาจ โดยแบ่งที่มาของอำนาจเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. การครอบครองอาชุธ: ในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน การครอบครองอาชุธถือเป็นหนึ่งในแหล่งที่มาของอำนาจที่สำคัญที่สุด ผู้ที่มีอาชุธในครอบครองสามารถบังคับให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตนได้โดยใช้กำลังหรือการข่มขู่ อาชุธเป็น

สัญลักษณ์ของความแข็งแกร่งและความสามารถในการป้องกันตนของโลกด้านนี้ สำนักงานทางทหารและการควบคุมกองทัพ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของอำนาจที่มาจากการครอบครองอาวุธ

2. การครอบครองเงินตรา: เงินตราเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่มีอิทธิพลมากในสังคมสมัยใหม่ ผู้ที่มีทรัพย์สินและทรัพยากรมากจะมีอำนาจในการควบคุมและกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจและสังคม การมีเงินสามารถทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถซื้อสิ่งที่ต้องการหรือจ้างคนทำงานให้ตนเอง นอกจากนี้ การสนับสนุนทางการเงินแก่บุคคลหรือกลุ่มทางการเมืองยังเป็นวิธีที่สามารถสร้างอำนาจได้

3. การครอบครองคน: การมีผู้ติดตามหรือกลุ่มคนที่สนับสนุนเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่สำคัญ การมีคนสนับสนุนมากมายทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ง่ายขึ้น อำนาจที่มาจากการครอบครองคนมักพบในผู้นำทางการเมืองและองค์กรต่างๆ ที่สามารถรวบรวมความสนับสนุนจากประชาชนหรือสมาชิกขององค์กรได้ การมีผู้ติดตามที่เชื่อมั่นและพร้อมที่จะปฏิบัติตามทำให้ผู้นำสามารถกำหนดนโยบายและดำเนินการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การครอบครององค์ความรู้: ความรู้และข้อมูลเป็นแหล่งที่มาของอำนาจที่ไม่รวมอยู่ข้าง ผู้ที่มีความรู้และข้อมูลเชิงลึกจะมีอำนาจในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจ ความรู้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรม การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญยังช่วยให้บุคคลหรือองค์กรสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและทันเวลา อำนาจที่มาจากการครอบครององค์ความรู้มักพบในนักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สรุป

การทำความเข้าใจที่มาของอำนาจเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์และประเมินอำนาจในบริบทต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Barnett, M. N., & Duvall, R. (Eds.). (2005). *Power in global governance*. Cambridge University Press.

Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.

Cialdini, R. B. (2006). *Influence: The psychology of persuasion* (Revised ed.). Harper Business.

Dahl, R. A. (1957). The concept of political power. *Behavioral Science*, 2(3), 201-215.

Dahl, R. A. (1961). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.

Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.

(Original work published 1975)

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality, Volume 1: An introduction* (R. Hurley, Trans.). Pantheon Books. (Original work published 1976)

Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology* (G. Roth & C. Wittich, Eds.). University of California Press.